SYUJETLI-ROLLI O‘YINLAR ORQALI BOLALARDA IJODKORLIK QOBILIYATLARINI RIVOJLANTIRISH

Toyirova Dilrabo Sattorovna

Buxoro davlat pedagogika instituti

Maktabgacha ta’lim kafedrasi o‘qituvchisi

Raxmatova DilnozaBuxoro davlat pedagogika

InstitutiMaktabgacha ta’lim yo‘nalishi talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha ta’lim tashkilotlarida syujetli-rolli o‘yinlar orqali bolalarning ijodkorlik qobiliyatlarini rivojlantirishning mazmuni, pedagogik ahamiyati hamda amaliy jihatlari yoritilgan. Shuningdek, o‘yin faoliyati orqali bolalarda mustaqil fikrlash, tasavvur, muloqot madaniyati va ijodiy yondashuvni shakllantirish masalalari tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: syujetli-rolli o‘yin, ijodkorlik, maktabgacha ta’lim, tasavvur, o‘yin faoliyati, rivojlantiruvchi muhit, mustaqil fikrlash, ijodiy qobiliyat.

Mamlakatimizda maktabgacha ta’lim tizimini rivojlantirishga alohida e’tibor qaratilmoqda. Keyingi yillarda mamlakatimiz ta’lim sohasida tub islohotlar amalga oshirilmoqda. Ana shunday mas’uliyatli davrda ijodkor, ijtimoiy faol shaxsni tarbiyalash, ayniqsa, bolalarda ijodkorlikni tashkil etish hamda takomillashtirish eng muhim vazifalardan biri bo‘lib hisoblanadi. Ayniqsa, bolalarning har tomonlama barkamol shaxs sifatida shakllanishida o‘yin faoliyati muhim vosita sifatida qaraladi. Buning uchun esa, bolalarda kichik yoshdan boshlab o‘z bilimlarini uzluksiz to‘ldirib va chuqurlashtirib borishga intilishni tarbiyalash, ularning intellektual potensialini ro‘yobga chiqarishi, o‘z-o‘zini rivojlantirishi uchun sharoit yaratishni talab qiladi. Maktabgacha katta yoshdagi bolalarni axloqiy-estetik tarbiyalashda qo‘g‘irchoq teatri vositasidan samarali foydalanish − bolalarning iqtidori, ob’yektiv borliq haqidagi tasavvuri, dunyoqarashini yanada rivojlantirish uchun qulay shart-sharoitni yaratishi bilan yanada ahamiyatligi asoslab berilgan.

Teatr faoliyati maktabgacha yoshdagi bolalar uchun har bir ertak yoki adabiy asar doimo axloqiy yo‘nalishga (mehribonlik, jasorat, do‘stlik va boshqalar) ega bo‘lganligi sababli, xatti-harakatlarning ijtimoiy ko‘nikmalari tajribasini shakllantirishga imkon beradi.

Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun o‘yin – bu ularning yetakchi faoliyat turi bo‘lib, u orqali bola atrof-muhitni anglaydi, ijtimoiy tajriba orttiradi hamda ijodiy qobiliyatlarini namoyon etadi.

Syujetli-rolli o‘yinlar — bu bolalar tomonidan hayotiy vaziyatlar va ijtimoiy rollarni aks ettiruvchi faoliyat turidir. Ushbu o‘yinlarda bolalar kattalar hayotiga taqlid qiladi, turli rollarni bajaradi va o‘zaro muloqotga kirishadi. Syujetli-rolli o‘yinlar bolalarning ijodkorligini rivojlantirishda alohida ahamiyatga ega. Bunday o‘yinlarda bolalar ma’lum bir syujet asosida turli rollarni bajaradilar. Masalan, “Shifokor”, “Oila”, “Bog‘cha”, “Do‘kon”, “Quruvchilar” kabi o‘yinlar orqali bolalar real hayotiy vaziyatlarni aks ettiradilar. Bu jarayonda bola tasavvur qiladi, rollarni taqsimlaydi, o‘z fikrini ifodalaydi va mustaqil qaror qabul qilishni o‘rganadi. Syujetli-rolli o‘yinlar nafaqat ko‘ngilochar, balki ta’limiy va tarbiyaviy ahamiyatga ham ega. Ular orqali bolalar jamiyatdagi munosabatlar, kasblar, axloqiy qadriyatlar haqida dastlabki tasavvurlarga ega bo‘ladi.

Syujetli-rolli o‘yinlarning asosiy mazmuni bolalarda ijodiy fikrlashni shakllantirishga qaratilgan. Bola o‘yin jarayonida yangi obrazlar yaratadi, mavjud vaziyatlarga yangicha yondashadi va o‘z g‘oyalarini amalga oshiradi. Bu esa bolalarda kreativ tafakkurning rivojlanishiga olib keladi. Shuningdek, o‘yin davomida nutq rivojlanadi, bola o‘z fikrini ravon va aniq ifoda etishga harakat qiladi. Bundan tashqari, syujetli-rolli o‘yinlar bolalarning ijtimoiy-emotsional rivojlanishiga ham katta ta’sir ko‘rsatadi. Bola o‘yin davomida tengdoshlari bilan muloqot qiladi, hamkorlikni o‘rganadi, o‘zaro hurmat va tartib-intizomga amal qiladi. Bu esa uning jamiyatga moslashuvini osonlashtiradi.

Syujetli-rolli o‘yinlarni samarali tashkil etish uchun quyidagi jihatlarga e’tibor qaratish zarur:

- O‘yin uchun qulay va xavfsiz muhit yaratish;
- Bolalarga erkinlik berish va tashabbuslarini qo‘llab-quvvatlash;
- Kerakli o‘yin materiallari bilan ta’minlash;
- Tarbiyachining yo‘naltiruvchi, ammo bevosita aralashmaydigan roli;
- O‘yindan keyin qisqa tahlil va suhbat o‘tkazish;

Maktabgacha ta’lim-tarbiya jarayonida syujetli-rolli o‘yinlarni tashkil etishda tarbiyachining roli muhim hisoblanadi. Tarbiyachi o‘yin uchun zarur shart-sharoitlarni yaratishi, bolalarning qiziqishlari, yosh xususiyatlari hamda individual imkoniyatlarini hisobga olishi zarur. Shu bilan birga, bolalarning erkin fikrlashi va ijodiy faoliyatini qo‘llab-quvvatlashi lozim.

Xulosa qilib aytganda, syujetli-rolli o‘yinlar maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodkorlik qobiliyatlarini rivojlantirishning samarali vositasi hisoblanadi. Syujetli-rolli o‘yinlar bolalar ijodkorligini rivojlantirishda muhim pedagogik vosita hisoblanadi. Ular orqali bolalar mustaqil fikrlashni, tasavvur qilishni va o‘z fikrini erkin ifodalashni o‘rganadi. Shu boisdan, ushbu o‘yinlardan maktabgacha ta’lim jarayonida keng foydalanish maqsadga muvofiqdir. O‘yin orqali bola erkin fikrlaydi, tasavvur qiladi, yangi g‘oyalarni ilgari suradi va o‘z ijodiy salohiyatini namoyon etadi. Shu sababli maktabgacha ta’lim jarayonida syujetli-rolli o‘yinlardan keng foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. “Ilk qadam” davlat o‘quv dasturi. – Toshkent, 2022.
2. Maktabgacha ta’limga qo‘yiladigan davlat talablari. – Toshkent, 2020.
3. www.ziyonet.uz